

2. Грушевський М. С. До Болохівщини: Губинське городище / М. С. Грушевський // Записки наукового товариства ім. Шевченка. – Львів: Світ, 1896. – Т. 10. – С. 1-3
3. Дашкевич Н. П. Еще разыскания и вопросы о Болохове и болоховцах / Н. П. Дашкевич // Университетские Изв. ун-та св. Владимира. – К., 1899. – Кн. 1. – С. 56-69.
4. Журко О. До питання про топографічні та планографічні особливості міст Болохівської землі / О. Журко // Літописний Губин, 2008 р. – 260 с.
5. Петрушевич А. С. (1821–1913). Дополнения ко Сводной галицко-русской летописи с 1600 по 1700 год, изданной во Львове 1874 года [Текст] / А. С. Петрушевич. – Львов: Тип. Ставропиг. ин-та, 1891. – С. 5-55.
6. Полное собрание русских летописей, Т. 2. Ипатьевская летопись. Фототип. изд. 1908 г. – М., 1962. – XVI. – С. 398
7. Якубовський В. І. Скарби Болохівської Землі. Вид. 2-ге – доп. / В. І. Якубовський.– Кам'янець-Подільський: Медобори (ПП Мошак М. І.), 2003. – С. 7;
8. За покликом серця. До 75-річчя від дня народження і 30-річчя науково-педагогічної діяльності професора кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка В. І. Якубовського / Упоряд., автор вступної статті А. Г. Філінюк., Відповідальний за випуск – доктор історичних Історичні науки. Том 25 63 наук, професор Завальнюк О. М., Оформлення обкладинки: В. І. Якубовський – фотокопія картини хмельницького художника В. М. Корнева. Олія, 1995 р. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Рута», 2015. – С. 77.

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ
СУСПІЛЬНИХ ТА МОРАЛЬНО-ДУХОВНИХ ДИСЦИПЛІН У НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ.**

УДК 371.8 (477)

Вдовиченко Р. П.,

канд. педаг. наук, доцент,

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Цінності і ціннісні орієнтації людини завжди були одним з найбільш важливих об'єктів дослідження таких галузей знання як філософія, соціологія, педагогіка, етика, психологія. Суспільство зацікавлене в тому, щоб ці цінності і культура були демократичними. Їх формування – завдання актуальне і таке, що потребує нагальної уваги.

У недавньому минулому успіх виховання оцінювався по тому, наскільки вдалося старшому поколінню передати молоді накопичений досвід, знання і цінності, але сьогодні цього явно недостатньо, тому що саме молодь буде жити у світі, суттєво відмінному від світу їхніх батьків. Сьогодні приходить розуміння того, що молодь не тільки об'єкт виховання, а й суб'єкт соціальної дії, що вимагає принципово іншого типу соціальної політики, одним з місць реалізації якої стають навчальні заклади. Сьогодні ставиться студентську молодь перед необхідністю визначити свої життєві цілі, стати особистістю.

Нове нерідко суперечливо уживається зі старими цінностями, це може призводити до конфлікту поколінь, цінностей, народів. Українське суспільство є суспільством трансформаційним, яке орієнтовано на нові пріоритети, центром, яких виступають демократичні цінності. На жаль, частина молоді орієнтована на західні цінності, «духовність» яких має досить умовний характер, все це негативно позначається на свідомості молоді. Від того, наскільки молоде покоління – національно свідоме, патріотичне, готове взяти на себе відповідальність за розвиток і збереження духовності та культурних здобутків української держави, активно і конструктивно приєднатися до суспільних процесів, наскільки ініціативно воно бере участь у процесі соціально-економічних і політичних перетворень, значною мірою залежить доля країни, її національні інтереси. Базовим блоком дослідження нашої теми є поняття «ціннісні орієнтації». Без чіткого уявлення про сутність цього поняття неможливо вивчити значення ціннісних орієнтацій, їх функцій і місця в структурі розвитку особистості.

Механізми та чинники формування цінностей, ціннісних ставлень висвітлено в дослідженнях І.Беха, Л.Божович, М. Боришевського, Г. Балла, О. Докуніної, І. Єрмакова, С. Кириленко, О. Кононко, В. Мачуського, Н. Митропольської, В. Оржеховської, К. Чорної та інших. Дослідженням ціннісних орієнтацій студентської молоді займалися Н. Бондар, А. Козлов, З. Сікевич, В. Лісовський, К. Нечаєва, І. Райгородська, Н. Стрелянова, Є. Подольська, А. Мордовець, І. Попова.

Методологічною базою освіти і виховання молоді в ХХІ столітті є філософська теорія цінностей та педагогічна теорія ціннісного виховання особистості. У цьому контексті можна відобразити роль освіти і виховання. Завдання сучасної освіти – поширення її впливу на формування і становлення особистості. Розглянемо ціннісні орієнтації молоді (студентства). Для даної групи характерна спрямованість на майбутнє, а їх фізичні і розумові здібності, які створюють певну впевненість в собі, що нерідко перетворюється на самовпевненість. Разом з тим молоді притаманна характерна для даного віку переоцінка цінностей, їх моральні погляди тільки складаються і структуруються. В аналізі складних явищ оточуючої дійсності їм часто не вистачає гнучкості і життєвого досвіду старших поколінь. Саме тому відсутність достатнього досвіду, юнацький максималізм, велика емоційна збудженість роблять цей період в житті досить складним, проте саме в цей період уточнюються ціннісні орієнтації.

Таким чином, ціннісні орієнтації – це, перш за все, надання переваги або відмова від певного змісту як життєвоорганізуючих початків і готовність поводити себе з ними відповідно. У цьому випадку зміст, який вкладається у поняття „ціннісні орієнтації”, відповідає

первинному значенню слова „орієнтація”, як визначення свого розташування у просторі. Ціннісні орієнтації, відповідно, визначають: загальну спрямованість інтересів і прагнень особистості; ієрархію індивідуальних вподобань і зразків; цільові і мотиваційні програми; рівень вподобань; уявлення про дійсне і механізми селекції за критеріями значимості; міру готовності і рішучості (через вольові компоненти) до реалізації власного „проекту” життя[3, с.68].

Державна «Концепція національного виховання» визначила головною метою освіти: передачу молодому поколінню «соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України», серед яких найважливішими є національна самосвідомість і розвинена духовність. Формування ціннісних орієнтацій як цілеспрямований педагогічний процес патріотичного виховання досліджували В. Анненков, С. Лапасенко, О. Турянська. Виховний потенціал української сім'ї у засвоєнні цінностей розкривається в працях К. Журби, В. Постового, М. Стельмаховича; вплив родинного виховання на формування ціннісних орієнтацій став предметом досліджень Т. Алексеєнко, О. Докуної, О. Максимович, Т. Кравченко. Теоретичний аспект патріотичного виховання розробляли відомі українські педагоги минулого: Х. Алчевська, Г. Ващенко, Б. Грінченко, М. Грушевський, О. Духнович, М. Драгоманов, А. Макаренко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, які значну увагу приділяли вихованню любові до своєї землі, рідної мови, формуванню національної самосвідомості. Серед сучасних дослідників, які працюють над питанням патріотичного виховання та громадянських якостей особистості – І. Бех, П. Вербицька, П. Ігнатенко, А. Погрібний, В. Поплужний, Ю. Руденко, К. Чорна, О. Шестопалюк та ін. [4, с.28].

Водночас є потреба подальшого розгляду проблеми формування ціннісних орієнтацій студентської молоді як складової патріотичного виховання в аспекті нових завдань розвитку українського суспільства. Для успішного розв'язання цієї проблеми ефективним буде створення патріотично спрямованого освітньо-виховного простору університету.

Формування ж і виховання патріотичних переконань та ідеалів базувалося на психологічних закономірностях: розуміння молоддю моральних цінностей; усвідомлення і переживання моральних понять у реальних взаєминах з людьми; суб'єктивне ставлення підлітка до істин і сприйняття суспільно значущих моральних цінностей у сферу особистісно значущих; психологічна готовність підлітка діяти у відповідності з переконаннями перед ідеалами, що формуються; мотивація вчинків, діяльності підлітків і морального задоволення їх результатами в розвитку моральної свідомості.

Таке розуміння патріотизму дозволило визначити етапи виховання патріотизму особистості:

- виховання любові й поваги до своїх батьків, своєї родини, що повинно формуватися в дошкільному віці в межах родинного виховання;

- виховання позитивного ставлення до «малої батьківщини» (свого міста, краю, регіону) тобто етнічна самоідентифікація, що формується у підлітків у період шкільного навчання;

- виховання позитивного ставлення до своєї країни (державницького патріотизму) відповідає юнацькому віку; формується в період навчання у випускних класах школи та у ВНЗ;

- виховання усвідомлення своєї належності до історичної спільноти та культурно-релігійної традиції східнослов'янських народів, тобто формування через позитивну етнічну ідентичність толерантності в міжнаціональних відносинах – також є виховним завданням ВНЗ;

- виховання доброзичливого ставлення до всіх народів світу – якість, притаманна високодуховній особистості, яка формується у процесі самовиховання протягом усього життя[3, с.33].

Таким чином, у процесі організації життєдіяльності студентів у освітньо-виховному просторі сучасного вищого навчального закладу складається система цілей, які орієнтують на розвиток виховання студента, в першу чергу, як Громадянина, як Фахівця, як Високоморальну, Інтелігентну, Творчу, Конкурентноздатну особистість, як людину Культури. Важливу роль у цьому процесі відіграє особистість викладача, в першу чергу дисциплін фахового спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Телекорпорація «Республіка», 1998. - 152 с.
2. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті : Указ Президента від 17 квітня 2002. № 347/2002. – Офіційний вісник України. - 2002. - № 16. - С. 124.
3. Причепій Є. М. Філософія : [підруч. для студ-ів вищ. навч. закл.] / Є. М. Причепій, А. М. Чорній, Л. А. Чекаль. – К. : Академвидав, 2013. - 592 с.
4. Філософський енциклопедичний словник / [за ред. І. Т. Шинкарука]. – К. : «Абрис», 2002. - 742 с.

УДК 37.034:172.3

Дрозд О. В.,

доктор філософії в галузі освіти
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського

ІДЕЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ НА ЗЛАМІ ТИСЯЧОЛІТЬ

Аналіз багатьох джерел дає підстави стверджувати, що автори сучасних досліджень про толерантність звертають увагу на те, що про толерантність слід говорити лише тоді, коли виникає конфлікт, зіткнення протилежних інтересів, суперечка, оскільки в мирному співіснуванні потреба в толерантності зникає. Із цього приводу М. Тартаковський писав: «...людина, виконуючи своє призначення – як сама його розуміє й тією мірою, якою їй доступно, – стикається з іншими людьми, з їхніми інтересами, часом протилежними, іноді суперечливими. То, чи можливо віднайти хоча б який-небудь кінець логічної ниточки в такому велетенському та заплутаному мотку?» [7, с. 41].

Ідея толерантності започаткувалася та розгорталася у XVI–XVII ст., хоча витоки її сягають ще світових віровчень. Ще в Буддизмі, який визнано однією з найстаріших світових релігій (VI–V ст. до н. е.) проголошувалося, що праведним шляхом до Нірвани є відмова від ненависті, пихатості, бо «...як не одразу згортається молоко, так заподіяне іншій людині зло не одразу приносить плоди; зотліваючи, немов вогонь, зло переслідує того, хто його вчинив». Індуїзм і джайнізм проповідують принцип «ахімси» (відмови від насильства). У християнських заповідях вічна боротьба добра і зла перегукується з учинками по відношенню до ближнього: «наше призначення – віддавати себе іншим»; «не судіть, і не будете засуджені, бо яким судом засуджуєте, таким і самі будете засуджені»; «терпінням вашим рятуйте душі ваші»; «добра людина з доброго скарбу серця свого виносить добре, а зла людина зі злого